

Változtatás átvezetésére

kötelezett példány:

nem kötelezett példány:

Példány sorszám:

Fogászati asszisztens feladatai a fogorvosi anyagokkal szembeni allergia vizsgálat során MP 035.ST

Készítette: Jertyityné Nagy Erika
fogászati asszisztens

Átvizsgálta: Prof. Dr. Hegedűs Csaba
a Fogpótlástani és Bioanyagtan Tanszék vezetője

Jóváhagyta: Dr. Bágyi Kinga
a Fogorvostudományi Kar dékánja

M ó d o s í t á s o k		
Sorszám	Dátum	Leírás
1.	2011.07.28.	A protokoll teljes körű aktualizálása
2.	2019.11.18.	Előlap,6,7,8,10 pontok módosítása
3.		

1. Allergia fogalma

Túlérzékenységi vagy hiperszenzitivitási reakcióról beszélünk, amikor az immunválasz nemkívánatos folyamatokat eredményez, amelyek gyulladás kialakulásához és ennek következtében a szövetek roncsolásához vezetnek.

Az immunrendszer túlzott működésének eredményeképpen az antigének - hasonlóan a fiziológiás immunválaszhoz – a humorális és celluláris immunmechanizmusok segítségével eliminálódnak a szervezetből.

A túlérzékenységi reakciók az ugyanazzal az antigénnel való másodszori vagy többszöri találkozás eredményeként fejlődnek ki.

A hiperszenzitivitási reakciókat Gell és Coombs négy típusba sorolta reakciómechanizmusuk, a keletkező effektor molekulák, a résztvevő sejtek és a folyamat kialakulásának időtartama alapján.

Bár a szervezetben létrejövő reakciókat térben és időben elválasztani nem lehet mégis a fogászati allergiák zömében kialakuló kontakt dermatitisz a IV-es, úgynevezett késői típusú immunreakcióval jellemezhetjük.

A fogászati kezelése során ritkábban az I-es típusú reakció is létrejöhet, mint például a latex termékekből származó reziduális proteinek által kiváltott azonnali típusú hiperszenzitivitás.

A kontakt dermatitisz kialakulását megelőző primer immunreakció során az allergén (haptén, pl. kisméretű fémion) kapcsolatba kerül a bőrrel, vagy nyálkahártyával, s a szervezetbe való bejutást követően egy saját fehérjével való komplexképződés után válik csak antigénné.

A lokális gyulladás az antigénnel való többedik találkozást követően jön létre a szenzibilizáció során kialakult memória T-sejtek aktivációja révén.

A kontakt dermatitisz nem csak a behatolási kapu környezetében, de távoli bőrfelszínen is kialakulhat.

2. Fogorvosi anyagok okozta allergia

A fogászatban leginkább a fémek okoznak allergiás tüneteket (nikkel, kobalt, króm, palládium, réz, higany).

Polimerek közül az akrilátok, formaldehid, eugenol.

A fogászatban alkalmazott anyagok okozta szervezeti károsodás létrejöttének mechanizmusa:

- az illető anyagnak a szervezettel való közvetlen kontaktusa
- az anyagnak a szervezet által történő felismerése
- a megfelelő védekezőrendszer
- a másodlagos válaszreakciók létrejötte

3. Allergének okozta tünetek

Az allergénként viselkedő anyagok szerepet játszhatnak helyi és távoli reakciók létrejöttében:

- szájüregi reakciók:

- erythema
- gingivitis
- stomatitis
- cheillitis
- glossitis
- lichenoid elváltozások
- kóros elszarusodás
- leukoplákia
- bőrreakciók:
 - ekcéma
 - dermatitis
 - hajhullás

A műanyagra és fémre hiperérzékeny betegek szájra és szájüregre jellemző tünetei a következők:

- műanyagok esetén:
 - a szájnyálkahártya égő érzése a fogpótlások mellett
 - vöröses elszíneződés
 - szájszárazság
 - száj-, ajakduzzanat
 - szemhéjoedema
 - viszkető kiütések a száj és a szájüreg környékén
- fémek esetén:
 - fémes íz érzete
 - a fogpótlások mellett vöröses elszíneződés
 - nyáltermelés csökken vagy emelkedik
 - nyálkahártya irritáció

4. A fogorvosi anyagokkal szembeni allergia vizsgálat célja

Megállapítani, hogy melyik allergén vált ki a betegnél allergiás tüneteket.

5. A vizsgálat módszere

Epicután bőrteszt
(nemzetközileg elfogadott gyári készítményű allergénekkal történik)

6. A vizsgálat indikációi és kontraindikációi

Indikációk:

- Amennyiben a beteg anamnézisében szerepel allergiára utaló jel, akkor szűrővizsgálatként alkalmazzuk fogászati kezelések előtt.
- Amennyiben a betegnek szubjektív vagy objektív panaszai, tünetei vannak (pl. szájnyálkahártya elváltozás, kiütések, hajhullás stb.).
- Góckutatás esetén, ha a betegnek bizonytalan etiológiájú tünetei, megbetegedései vannak.

- Fogászati ellátással kapcsolatos méltányossági kérelemhez.

Kontraindikációk:

- Kortikoszteroid és citosztatikus kezelés alatt nem végezhető el a teszt, ezért vizsgálat előtt 14 nappal abba kell hagyni a kezelést.
- Az antihisztamin tartalmú gyógyszerek, szintén befolyásolják a vizsgálat eredményét, ezért 3 nappal a teszt elvégzése előtt abba kell hagyni a gyógyszerek szedését.
- Egyéb betegségből adódó bőrelváltozás (urticaria, vasculitis).
- Amikor a (nyári) meleg okozta izzadás zavarja a vizsgálat sikeres elkészítését.
- A tesztelést csak indokolt esetekben végezzük, mert azzal is allergiát idézhetünk elő.

7.A vizsgálatához felhasznált eszközök

- előre megrendelt gyári allergének (fémsor:17db, műanyagor:15db)
- CURATEST teszttapasz
- Omnisilk (selyemtapasz)
- tű
- olló
- alkohol
- papírvatta
- szűrőpapír
- csipesz
- alkoholos filc

8. A vizsgálat menete, és a fogászati asszisztens feladatai

- segédkezés a vizsgálat kivitelezésében és az adminisztratív feladatok elvégzésében,
- időpont egyeztetése, a beteg felvilágosítása a vizsgálatról:
 - o 4 napot vesz igénybe a vizsgálat (hétfő, szerda, csütörtök, péntek),
 - o víz nem érheti a hátát a vizsgálat ideje alatt,
 - o női betegek melltartót nem hordhatnak a vizsgálat ideje alatt,
 - o nem szabad ráfeküdni, nehogy leváljon a tapasz,
 - o a beteg előzetes kikérdezése telefonon vagy személyesen a gyógyszereiről (az előbbieken felsorolt kontraindikációk miatt),
- a szakrendelésen beutalóval megjelent beteg ambuláns kezelőlapjának megírása,
- kérdőív kitöltése (F0008/4 ST), (célja: a betegnek csak azokat az anyagokat tegyük fel a vizsgálat céljára, ami feltétlenül szükséges, és így feleslegesen ne terheljük a szervezetét),
- beteg ismételt tájékoztatása a vizsgálat feltételeiről, időtartamáról,
- epicután teszt felhelyezése a beteg hátára (a két lapockára, ill. ha szükséges a gerinc mindkét oldalára a lapocka alatt),

-
- teszt levétele (48 óra elteltével),
 - többszöri leolvasása (48 óra, 72 óra, 96 óra),
 - a teszt kiértékelése:
 - ?+ igen gyenge, kétes reakció:- alig észlelhető erythema
 - + gyengén pozitív reakció:-BŐRPÍR (egyértelmű erythema, oedema, infiltráció esetleg papullák)
 - ++ mérsékelten pozitív reakció:-HÓLYAGOSKÁK (erythema, oedema, papullák és/vagy vesiculák)
 - +++ erősen pozitív reakció:-VÁLADÉKOZIK, LEVEDZIK: (vesiculák, ulceráció)
 - IR irritatív reakció: különböző típusok
 - negatív reakció: - tünetmentes
 - NT nem történt vizsgálat
 - o Epicután rátevési próbák:
 - a, Álnegatív reakciók lehetőségei
 - az allergént nem alkalmazzák elég ideig, vagy megfelelő töménységben
 - az allergénnel átitatott szűrőpapír érintkezése a bőrrel nem volt kielégítő
 - a próba helyét nem észlelték elég hosszú ideig
 - a próba ideje alatt vagy azt közvetlenül megelőzve a beteg belső kortikoszteroid vagy citosztatikus kezelés hatása alatt állt
 - a próba helyén megelőzően helyi kezelés történt
 - b, Álpozitív reakció előfordulási lehetőségei
 - a hosszú tárolás következtében az allergén anyag besűrűsödött, elbomlott
 - az allergén-anyag irritáns anyaggal szennyeződött
 - a próba nem megfelelő időben (heveny szakaszban) vagy helyen (előző gyulladás) történt
 - az értékelés időtartama rövid volt (folyamatos észlelés hiánya nem zárja ki az irritatív hatást)
 - igen erős bőrreakciók összeolvadása, más tesztfelület átterjedése
 - ragasztóanyag érzékenység
 - segédkezés a szakvélemény elkészítésében, lelet kiadásában (F0009/15 ST)

- a beteg tájékoztatása az igénybe vehető NEAK támogatásról (a felmerülő többlet költségek miatt igényelhet a beteg a fogtechnikai díjra támogatást a NEAK-nél) Budapest XIII., Váci út.73/a Postacím. Bp. Pf.18. 1565
-
- dokumentumok archiválása

9. Fémallergia kezelése

- egyetlen és leghatásosabb kezelése a fém elkerülése
- ékszerek, kozmetikumok viselésének mellőzése
- fogászati tömések, pótlások, implantátumok cseréje
- gyerekeknél fogszabályozó készülék megfelelő anyagból történő elkészítése

Akinél egyszer kialakult egy fémmel szembeni allergia, az ezt az érzékenységet egész életére magával hordozza.

10. Alkalmazott nyomtatványok

- Kezelési lap fogászati anyagokkal szembeni allergia vizsgálatára F0008/4 ST
- Epicután tesztsorozat fogászati allergia vizsgálatára F0009/15 ST

11. Felhasznált irodalom

- Allergológiai bőrtesztek kivitelezése és értékelése (módszertani levél)
Szerkeztette: Dr.Temesvári Erzsébet
- Allergiás betegek fogszabályozó kezelésének lehetőségei
Dr.Vitályos Géza (Fogorvosi szemle 100.évf. 2.sz.2007.)